

Aleviler'de ve Sünniler'de benzer semboller ve söylemler : İki Anadolu köyünde örnek olay çalışması

Aleviler'de ve Sünniler'de benzer semboller ve söylemler : İki Anadolu köyünde örnek olay çalışması

Seyhan KAYHAN KILIÇ

Ne Yezit ne Kızılbaş

Değil miyiz hep bir kardaş

Bizi yakar bizim ateş

Söndürmektir tek çaresi

Aşık Veysel

Özet

"Aleviler ve Sünniler arasında kültürel benzerlikler var mıdır?" sorusundan yola çıkarak yaptığım alan araştırması iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm her iki köyün, geçmişten bugüne değişimleriyle gelenekleri, günlük yaşamları, ritüelleri, ahlak kuralları, sözlü kültürleri (masalları, fıkraları, şakaları, rüyaları) ve müzikleri arasında ki benzerliklerden oluşmaktadır. İkinci bölümde ise sözkonusu kültürel benzerliklerden yola çıkarak, alanda yaşayan Aleviler'in ve Sünniler'in birbirleri hakkındaki söylemleri üzerinden iletişim analizleri yer almaktadır. Araştırma sırasında alanda yaşayan Aleviler ve Sünniler arasında, temelde önemli benzerlikler olmasına rağmen ekonomik, sosyal, siyasi, psikolojik ve dinsel nedenlerle farklı anlama, yorumlama ve uygulama biçimleri de bulunduğu gözlemlenmiştir. Her iki köy arasındaki benzerliklerin Türkmen kültürü zemininde oluştuğu görülmektedir. Türkler'in İslamiyet'i kabul ettikten sonra İslama uyarladıkları eski Türk inançlarından bir bölümü Alevi ve Sünni köylerinde yaşamaya devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Alevi, Sünni, Türkmen, Kültür, Benzerlik, Sembol, Söylem, İletişim, Belirsizliğin Azalması.

Aleviler'in ve Sünniler'in ortak tarih ve kültür belleğinde ata/evliya költü önemli bir yer tutar. Anadolu'da pek çok yerde gazi/evliya olarak adlandırılan, kahraman ve olağanüstü güçlerle donatılmış kimselere, ocaklı dedelere ait çok sayıda türbe vardır. Alanda yaşayan görüşmecilerin aktardıklarına göre Aleviler ve Sünniler özellikle Seyyit Battal Gazi Türbesi'ni ziyaret etmekte, türbe ziyaretlerindeki kimi farklılıklarla birlikte Seyyit Battal Gazi'nin eşyalarını ve mezarını kutsal saymakta, ruhuna kurban veya adak sunarak, mum yakarak O'nun vasıtasıyla Tanrı'ya ihtiyaçlarını bildirip, Tanrı'dan yardım istemektedirler.

Alanda yaşayan Aleviler ve Sünniler arasında ki bir diğer benzerlik Ata/evliya költüyle birlikte, takvim bayramlarında karşımıza çıkan, kanlı kurban ritüelleridir. Bu ritüelin her iki köy için ortak miti İbrahim Peygamber'in oğlunu Allah'a kurban etmek isterken, gökten bir koç indirilmesidir. Ancak ilkel çağlardan beri devam eden bu ritüel Tanrı için kan akıtmak ve böylece dua ve dileklerin yerine gelmesini sağlamak, kötülüklerden kurtulmak, Allah rızası için kurban etinin paylaşılması gibi ortak amaçlarla yapılmaktadır. Kanlı kurban ritüeli her iki köy tarafından türbe ziyareti, kurban bayramı, Hıdırellez, düğün, doğum ritüelleri ve ölü aşı (Aleviler can aşı olarak adlandırır) gibi nedenlerle uygulanır. Bir dileğin gerçekleşmesi halinde ise adak kesilir.

Kurban Bayramı, Hıdırellez alanda yaşayan Aleviler ve Sünniler tarafından kutlanan bayramlardır. Aktarılanlara göre, hayvancılığın önemli bir geçim kaynağı olduğu geçmişte her iki köy Koç Katımı bayramı düzenlemekteydi. Nevruz Bayramı ise özellikle Aleviler tarafından kutlanmaktadır. Sünniler tarafından Nevruz'un diğer bayramlar gibi yaygın olarak kutlandığı söylenemez. Ancak, Sünniler Nevruz'u "bahar bayramı" olarak kutlarken, Aleviler Nevruz'a Hz. Ali'nin doğduğu ve Hz. Ali ile Hz. Fatma'nın evlendiği gün olarak ayrı bir anlam yüklerler.

Muharrem ayının her iki köy için ortak özelliği aşure çorbası'nın pişirilmesidir. Ancak alanda yaşayan Aleviler ve Sünniler arasında hem aşure hem de diğer bakımlardan önemli farklar vardır. Aleviler Muharrem ayını matem orucu tutarak geçirmek gerektiğine inanırlar ve matem bitiminde aşure kaynatırlar. Sünniler ise Muharrem ayının onuncu günü Nuh'un Gemisi'nin tufandan kurtuluşu için aşure yapar, fakat matem orucu tutmazlar.

Alevi ve Sünni köyünde doğum, düğün ve ölüm geleneğinde de benzerlikler görülmektedir. Sünnet düğünlerinde ve evlilik törenlerinde, özellikle kına gecesinde "sarka" adı verilen geleneksel bir giysi giyilir. Bayrak kaldırma, kuşak kuşanma, güvey donatma gibi ritüellerde geçmişten günümüze değişiklikler ve yok olmalarla birlikte benzer uygulamalar mevcuttur. Günümüzde uygulanırılığı azalsada özellikle köy düğünlerinde gelinin damadın evine girerken eşikten atılması ve bu inanış etrafında bir takım ritüellerin gerçekleştirilmesi dikkati çekmektedir.

Her iki köyde de resmi nikahla birlikte dini nikah da yapılır. Ancak dini nikahın içeriğinde farklılıklar mevcuttur. Sünni köyünde dini nikahı imam kıyarken, Alevi köyünde nikah dede tarafından kıyılmaktadır. Ancak her iki köyde yaptığım derinlemesine mülakatlarda görüşmeye katılanlar kız istemede ve nikahta Allah'ın emri ve Peygamberin kavlinin esas olduğu üzerinde durmuşlardır.

Doğum gelenekleri sırasında ad kaldırma, göbek ve eşin saklanması, kırklama, albastı/al karısı, dış göllesi/dış hediği, köstek kesme, sünnet gibi pratiklerde her iki köy arasında benzerlikler mevcuttur. Alanda yaşayan Aleviler ve Sünniler doğumda bebeğin ve annenin üzerine geldiğine inandıkları kötü cini al bastı/al karısı olarak adlandırır ve ondan korunmak için çeşitli ritüeller uygularlar. Doğumun gerçekleştiği ilk kırk gün önemlidir. Her iki köyde bu inanış çerçevesinde bir takım tedbirler alınır. Bebek ve anne kırk gün dışarı çıkarılmaz. Al karısının demirden ve kırmızı renkten korktuğuna inanılır. Bu nedenle loğusa yatağına kırmızı kurdele veya eşarp bağlanır, loğusanın yatağının altına bıçak veya makas, süpürge, su ve Kur'an koyulur. Albasmasına uğrayan kadını tedavi etmek için ise dualar edilir, Kuran okunur, loğusa kadına okunmuş su içirilir. Kırklama/kırk uçurma denilen bu adet kırkıncı gün bebeğin yıkanması ile sona erer. Kırk uçurma ölüm adetleri arasında da görülür. Kırkıncı gün, ölü adına kurban kesilir ve yemek dağıtılır.

Hem evlilik hem de sünnet ritüellerinde uygulanan bir diğer benzerlik ise düğün alayının mezarlık etrafında dolaştırılmasıdır. Ölüm geleneğinde telkin, kefenleme, ölüünün arkasından yağ kokutma, belli zamanlarda kabir ziyareti her iki köy arasında benzerlikler göstermektedir. Ölünün arkasından kurban kesme ve cenazeye katılanlara yemek dağıtma gibi Alevi köyünde "can aş" olarak adlandırılan kimi uygulamalar Sünni köyünde de mevcuttur. Bu noktada en önemli farklılık Aleviler'de musahipli talibin vefatının ardından yakınları tarafından dardan indirme ceminin gerçekleştirilmesidir. Dardan indirme ceminin amacı ölüünün alacağı vereceği varsa helallik almaktır. Sünni köyünde de Allah'ın huzuruna kul hakkı ile çıkmamak gerektiğine inanılır.

Alanda yaşayan Aleviler'in ve Sünniler'in günlük yaşamlarında, geleneklerinde bazı ortak semboller vardır ki, bu semboller geçmişten günümüze ritüellerle varlığını devam ettirmiştir. Yerin dibine uzanan kökleri, göğe yükselen gövdesi ve gökyüzüne dağılan dal ve yapraklarıyla, hayat, ebedilik, bereket ve şifayı simgeleyen ağacın kutsallığına olan inanç aktarılanlara göre şöyle özetlenebilir; köylüler günlük hayatlarında yaş ağaç kesmezler, ancak kuru dallardan yararlanırlar. Kutsal bayramlarda ağaçlara ip bağlayıp dilek dilerler. Bazı bayramlar, tekke denilen yüksekçe bir yerde kutsal sayılan büyük bir ağacın etrafında kutlanır. Sünni köyünde bu yere 'Tekke' denilirken, Alevi köyünde '...tekke' denir.

Alanda yaşayan Aleviler'in ve Sünniler'in geleneğinde varolan bir diğer kutsal sembol ise elmadır. Günümüzde her iki köyde elma düğünlerde düğün evinin damı gibi yüksek bir yere çekilen bayrağa takılmaktadır. Oysa aktarılanlara göre elma geçmişte gelin duvağını, koç katma törenlerinde koçların boynuzlarını, boyunlarını süslemekteydi. Sünniler elmayı yalnız "cennet meyvası" olarak görmekteyken, Aleviler elmaya başka özel anlamlar da (ilahî ve gizli bir bilgi, Hz.Ali'nin bilgisi) yüklemekteydiler. Yine aktarılanlara göre geçmişte cemlerde koyun yerine elma kurban edilmekteydi. Ancak bu uygulama günümüzde Alevi köyünde devam etmemektedir.

Alanda yaşayan Aleviler ve Sünniler eşige basmanın uğursuzluk olduğuna inanmaktadırlar. Geçmişten günümüze gelen bu uygulama, türbe ziyaretlerinde ve düğünlerde de görülmektedir. Sünniler eşigin neden kutsal olduğuna inadıklarına dair soruya 'bilmiyorum, büyüklerim öyle söylediler' şeklinde cevaplar verirken Aleviler eşigin Ehl-i Bey'ti temsil ettiğine inandıklarını aktarmışlardır. Seyyit Battal Gazi Türbesi gibi kutsal olarak kabul edilen bir mekana geçerken görüşmeye katılan hem Aleviler hem de Sünniler eşige basmadıklarını aktarmışlardır. Aleviler ise eşigi "Allah, Muhammed, Ali" adıyla üç kez öperek basmadan geçtiklerini, eşikten geçmenin yola girmek anlamına geldiğini aktarmışlardır. Sünni köyünde aktarıldığına göre gelin yeni evinin kapısında geçerken eşigin önünde durur, eşige basmadan eline sürülen tereyağını kapının alt-üst eşigine sürer ve 'bu tereyağı gibi kocamın evine sıvanayım' der, ardından eşikten atlayarak yeni evine girer.

Alanda yaşayan Aleviler'in ve Sünniler'in günlük yaşamlarında ve geleneklerinde bazı renklerin ve sayıların sıkça tekrarlandığı görülür. Kırmızı/kızıl, ak/beyaz, yeşil çeşitli anlamlarla kodlanmış ve eşyalarda, giysilerde, evlerin çeşitli yerlerinde kullanılmıştır. Bu renklerin kutsallığı Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hızır ve Seyyid Battal Gazi için anlatılan mitlerle de kuvvetlendirilmiştir.

Her iki köyde kültürel hayatın içinde sıkça tekrarlanan sayılar vardır. Bu sayılar üç, yedi ve kırk olup, düğün, doğum ve ölüm adetlerinde de kendini göstermektedir. Örneğin ölünün ardından üçüncü, yedinci ve kırkıncı gün yemek verilmesi ve kabir ziyareti yapılması, loğusa kadın ve yeni doğmuş

bebek için kırk uçurma... Sayıların kutsallığı 'üç gün üç gece', 'kırk gün kırk gece', 'Kırk Kız' gibi masal ve söylencelerle de desteklenmektedir.

Günlük yaşam konusunda da benzerlikler, ev yapılarına (hayat, evlik, ocak, fırın, sakane, yeşil kapılar, duvarlardaki hayvan betimlemeli halılar) günlük yaşamda televizyonda izlenen programların seçimine (özellikle kadınlar için kadın programları, yarışmalar, diziler), yemeklerine (geleneksel toga çorbası), birbirlerine lakapları ile seslenmelerine yansımıştır. Geçmişe ait hatıralarda ise benzerlikler uğursuzluk getireceğine inanılarak bazı davranışlardan kaçınmalarında (cuma, cumartesi ve salı günleri bazı işlerin yapılmaması, geceleri tırnak kesilmemesi, aynaya bakılmaması) özellikle 60-85 yaş aralığında ki görüşmecilerin aşık, cirit, canimen (karşılıklı mani söyleme) gibi oyunlardan söz etmelerinde ve duydukları heyecanlarda görülebilir. Erkek çocuk doğurmanın önemi ise geçmişten günümüze azalarak da olsa devam etmektedir:

Bir bezirgan saldım Hint'ten Yemen'den
Kumaş diye beklediğim bez geldi
Dokuz aydır yollarını bekledim
Oğlan diye beklediğim kız geldi (Kadın, 58, okuryazar, Alevi Köyü).

Doğradığım kuyruk olsun
Doğurduğum oğlan olsun (Kadın, 73, Okuryazar, Sünni Köyü).

Alanda yaşayan Aleviler'in ve Sünniler'in ortak mitler etrafında uyguladıkları ritüeller, doğum, düşün ve ölüm adetleri, günlük yaşayışları, benzerlikler göstermektedir. Benzerlikler her iki toplum tarafından yine benzer anlamlarla kodlanmıştır ki bu da bir düşünce ve duygu, dolayısıyla kültür birliğinin olduğuna işaret etmektedir. Bu birlik Türkmen kültürünün bir parçasıdır.

Alanda yaşayan Aleviler ve Sünniler arasında inancın algılanışı ve uygulanışı konusunda farklılıklar söz konusu ise de, ortak değerlerin, uygulamaların ve anlamların birliği olan kültürel bellek önemli oranda benzerlikler taşımaktadır. Zira Aleviler ve Sünniler arasında ortak tarih ve kültür birliği söz konusudur. Peki, bütün bu benzerliklere rağmen neden Aleviler ve Sünniler arasında kimine göre önyargılar, çatışmalar kimine göreyse sözde önyargı ve çatışma söylemleri son bulmamıştır?

Sözü edilen benzerliklere rağmen alanda yaşayan hem Aleviler hem de Sünniler kendilerini birbirlerinden çok farklı görmektedirler. Alevi Sünni toplumunda en iyi bilinen ayrışmalardan biri mezhepsel ayrılıktır. Ancak Arap Dünyasında Peygamberin ölümünden sonra meydana gelmiş olan, ne halifelik sorunu ne de Kerbela Katliamı Anadolu'da ki Alevi-Sünni ayrışmasını açıklamak için yeterli değildir. Esasen Anadolu Sünniliğinde Kerbela Katliamını destekleyen bir anlayışın mevcut olmadığı Sünnilerce de sık sık dile getirilmektedir. Nitekim alan araştırmalarım sırasında Sünni köyde gördüğüm aileler arasında, kendi anne ve babalarının Kerbela Katliamını anlatıp ağladıklarını söyleyenler olmuştur:

"Babaannem Hz. Hüseyin'i andıkça ağlardı" (Erkek, 68, Yüksekokul, Sünni Köyü).

"Babamın Hz. Ali resmi olan bir aynası vardı. Le baba dedim. Bu aynayı buraya dakdın. Bizi Alevi sanaala. 'Sanaalasa sansınlaa. Alevi deelese desinle' dedi" (Erkek, 45, Üniversite, Sünni Köyü).

Nitekim şimdiye kadar Anadolu'da Sünni ailelerin çocuklarına Yezit, Mervan gibi isimleri verdiklerine rastlanılmamıştır.

"Çocuğa ismi büyükler verir. Çocuğun sağ kulağına üç kere Ali diye bağırır, sonra sol kulağına üç kere Ali, Ali diye bağırır. Çocukların adını evveli Hasan Hüseyin koyarlardı" (Kadın, 73, Okuryazar, Sünni Köyü).

Alanda yaşayan Aleviler arasında da Sünniliğin Yezit'le birlikte anılamayacağını dile getirenler vardır;

"...lı (Sünni Köyü) Sünnilerle Aleviler arasında benzerlik var halbuki. İslamiyet, Peygamber, Kur an. Bence onlar da Ehlibeyt'i seviyorlar. Bence Sünnilik başka Yezitlik başka..." (Kadın, 22, Üniversite, Alevi Köyü).

"Allah, Peygamber aynı. Aynı dine mensubuz. Geleneklerde de benzerlik var. Kız istemede Allah'ın emri Pegamberin kavli yok mu? Farklılık herkeste olur. Aleviler arasında farklılık yok mu? Ben A...'dan geldim. Oranın adetleri ile burası çok farklı. E... bu köy de Alevi o köyde..." (Kadın, 29, Lise, Alevi Köyü).

Bununla birlikte alanda yaşayan Aleviler arasında, Sünniler'le aralarında ki en büyük farkın Ehl-i Beyt sevgisi olduğunu düşünenler de vardır.

"Tabii ki aynı peygambere, aynı Allah'a inanıyoruz. Ama onlar Ehlibeyt'e matem tutmuyorlar. En büyük fark bu. Bu da kullanılıyor çatışma için" (Erkek, 75, İlkokul, Alevi Köyü).

Alanda yaşayan Aleviler ve Sünniler arasında dini açıdan Allah'ın birliği, Hz. Muhammed'in peygamberliği ve kutsal kitabın Kur-an olması konusunda bir ayrılık yoktur. Ehl-i Beyt sevgisi, geçmişten günümüze Anadolu'da yaşayan Müslüman halk arasında ortaktır. Bununla birlikte din büyüklerine sevginin dereceleri, dinin anlama, yorumlama ve uygulama biçimleri, değil topluluklar arasında, aile içerisindeki bireyler arasında da değişiklik gösterebilmektedir. Bu noktada alanda yaşayan Aleviler, Sünniler'le aralarındaki farklılığın kendilerinin Ehli-i Beyt'i Kerbelâ'da katleden Emevi soyuna lanet okumaları ve Ehl-i Beyt'in acısını ritüellerle, deyişlerle, dualarla canlı tutmaya çalışmaları olduğunu dile getirmektedirler. Ancak Aleviler, Sünniler de Ehl-i Beyt'in acısına dair pratiklerin bulunmadığını düşünmekte, ancak Ehlibeyt vurgusunun Aleviler de olduğu gibi kuvvetli olmayışını Ehli-i Beyt'e sevgi duyulmaması olarak değerlendirmemektedirler.

Alevi- Sünni farklılaşmasının ön plana çıkarılması her iki taraf için bir "öteki" kavramını oluşturmuştur. Toplum tarafından öteki olarak tanımlanan kimse yer yer dışlanmış, yer yer ise kendi varlığını gizleyerek yaşamak zorunda bırakılmıştır. Örnek vermek gerekirse, Alevi köyünde yaptığım görüşmelerde bir kadın görüşmeci (64, okuryazar, evhanımı), gelinlerinin Sünni olduğunu kayınpederinden gizli bir şekilde, Ramazan orucu tuttuğunu belirtmiştir. Alevi aileye gelin giden başka bir kadın görüşmeci (42, ilkokul, ev hanımı) ise, babasının Alevi olduğunu, fakat Sünni olan annesinin köyüne gittiklerinde "geygel (Türkmen)" denilerek aşağılandıklarını dile getirmektedir. Yine başka bir görüşmeci, dayısının eşinin Sünni olduğunu ve ilk evlendiklerinde çocukluğundan beri ailesi tarafından kendisine anlatılan 'mum söndü iftirası' nedeniyle ceme katılmaktan korktuğunu, fakat yaşadıklarının kendisine anlatılanlardan farklı olduğunu görünce korkularının yok olduğunu anlatmıştır. Peki, iki toplum arasında bu korkuyu yaratımlar kimlerdir?

Alanda yaşayan Aleviler ve Sünniler, Alevi-Sünni ayrılığını iki nedene bağlamaktadırlar;

- Din adamları
- Devlet içerisinde odaklanmış çıkar grupları (siyasi partiler....)
- Geçmişten gelen tarihi miras

Nitekim, görüşmeler ortaya koymuştur ki, her iki köyün dini liderleri Alevi-Sünni farklılığına kesin gözüyle bakmaktadırlar. Sünni köyün imamı, Aleviler ve Sünniler arasında çatışma olmadığını ifade etmektedir. Ancak Aleviliği İslamın kurallarına aykırı bulduğunu da gizlememektedir. Alevi köyün dedesi ise Aleviler'in ve Sünniler'in yollarının farklı olduğunu, bu nedenle aralarında bir evlilik bağının olamayacağını ifade etmektedir. Buna rağmen evlenen çiftleri ise, kendi öğretilerini bilmemekle suçlamaktadır. Esasen her iki köyde de Alevi-Sünni evliliğine, gruptan dışlanma ya da grup tarafından horlanma korkusuyla da karşı çıkılmaktadır. Görüşmelerde ısrarla Alevi-Sünni çatışmasının nedeni olarak öne sürülen diğer bir sebep ise, devlet içerisinde odaklanan çıkar gruplarıdır (siyasi partiler).

Çeşitli nedenlerle Alevi ve Sünni köyleri arasında bir takım önyargılar oluşmasına rağmen her iki köyün bir araya gelmelerini sağlayacak ortamlar mevcut mudur? İki köy arasında herhangi bir iş ortaklığı yoktur. Ancak Sünni köyde taşınmalı öğretim yapan ilköğretim okulu, Alevi köyünden de öğrenci almaktadır. Bu okulda üçü Alevi, dördü Sünni olmak üzere toplam yedi köyden öğrenciler birlikte eğitim görmektedir. Öğrenci toplantıları ve millî bayramlar Aleviler'i ve Sünniler'i ortak bir noktada buluşturmaktadır. Ayrıca Alevi köyünün hemen dışında bulunan şekerpancari kantarında her iki köyün ve başka köylerinde şekerpancari tartılmaktadır. Köylüler bunların dışında düğünlerde de bir araya gelmektedirler. Sünniler düğünlerinde söyledikleri Aşık Ruhsati'den derlenmiş 'Daha senden gayrı aşık mı yoktur' deyişini ve Aşık Ali İzzet Özkan'dan derlenmiş 'Sefil baykuş ne

yatarsın'...bozlaşımı Alevi köyünden düğünlerine katılanlardan öğrendiklerini belirtmektedirler. Alanda yaşayan Aleviler ve Sünniler düğünlerin dışında kahvehanelerde de bir araya gelmektedirler. Sünni köyde yer alan kahveye hiçbir ayırım gözetmeksizin civar köylerden erkekler gelmektedir. Şehirlerde de kahveler Aleviler'in ve Sünniler'in bir araya geldikleri önemli kamusal alanlardır. Alan araştırmamı yaptığım köyde doğup büyümüş ve çalışmak için şehre göçmüş bir Sünni kahvede bir araya geldikleri Alevi arkadaşlarıyla yaşadıklarını şöyle dile getirmektedir;

"Kahvede kağıt oynuyoruz arkadaşlarla. Yanımda oturan arkadaşım elime bakıyor. Ne bakıyon le "Kızılbaş" dedim. Bakarım le "Yezit" dedi, diklendi. Fırladık ayağa herkes korktu kavga etmez diye. Gene oturduk. Kağıda devam ettik" (Erkek, 45, Üniversite, Sünni Köyü).

Sünni köyünde yaşayanlar Aleviler'e 'Kızılbaş' derken, Alevi köyünde yaşayanlar da Sünniler'e 'Yezit' demektedir. Osmanlı'dan günümüze bu isimler aşışılacak için kullanılmasına rağmen, her iki köy birbirleriyle şakalaşırken de birbirlerine bu şekilde hitap etmekte ve bundan rahatsızlık duymamaktadırlar. İlginç olan diğer bir nokta da alan araştırmamı yaptığım Sünni köy ile başka bir Alevi köyü arasında meydana gelen iki ayrı cinayetin iki köy arasında kan davasına dönüşmemiş olmasıdır. Bunda her iki köyün kanaat önderlerinin tutumları da önemli ölçüde etkilidir. Alevi köyündekilerin cenazeleri üzerine yaktıkları ağdın yıllar geçmesine rağmen Sünni köyde de söyleniyor olması da acının farklılıklara bakılmaksızın paylaşıldığının önemli bir göstergesidir;

"Deyneği vurunca beynim bulandı

Al atım dört yanımı dolandı

.....(Bu kısım hatırlanamadı...)

Vurma Yezit vurma gözüme vurma

Ahrım ahdımı gomam yanına

Evimizin önünde bir büyük küllük

Küllüğün içinde bir büyük pulluk

Hasanımın karısına yakışır mı dulluk

Vurma Yezit vurma gözüme vurma

Ahrım ahdımı gomam yanına" (Kadın, 73, Okuryazar, Sünni Köyü).

Köylüler düğünlerde ve kahvehanelerde biraraya gelerek, birbirleri hakkındaki kuşku ve kaygılarını azaltmaktadırlar. Köylülerin karşılıklı önyargılarının azalmasını sağlayan diğer bir önemli nokta ise, Alevi-Bektaşî kültürü hakkında yayın yapan televizyon kanallarıdır. Aleviler, yerel televizyonların yaptığı yayınlar sayesinde Sünnilerin kendilerini tanıma fırsatı bulduklarına işaret etmektedirler. Bununla birlikte Sünniler kendileriyle yaptığım görüşmelerde, Alevi müziğini çok beğendiklerini ve bazı (Arif Sağ, Musa Eroğlu, Sabahat Akkırız) Alevi sanatçılarını severek dinlediklerini dile getirmişlerdir.

Söylemler değerlendirildiğinde köyde yaşayan ailelerde Alevi-Sünni ayrılığının çok derin yaşanmadığını fakat şehirlerde yaşayan gençlerin kalıplaşmış ve olumsuz anlam yüklenmiş kodlamalar nedeniyle birbirleriyle iletişim kurmakta zorlandıkları görülmektedir. Alevi gençler özellikle siyasi otoriteden kabul görmeyi beklemektedirler. Görüşmelerde Aleviler sık sık ikinci sınıf vatandaş olmadıklarını dile getirmekte, ikinci sınıf vatandaş olarak görülmekten şikayet etmektedirler. Özellikle bazı gençler aile ortamında Alevi-Sünni ayrımını tanımadıklarını fakat okula başladıklarında Alevi olmalarından dolayı sorunlar yaşadıklarını ve bu nedenle kimliklerini açıklamaktan çekindiklerini anlatmaktadırlar. Gençlere aile ortamında öğretilen, Alevi-Sünni arkadaşlığının kabul edilebileceği fakat, evliliklere karşı olunduğudur. Aileler, Alevi-Sünni evliliklerine karşı çıkmakta ancak, gerçekleşmesi halinde ağır yaptırımlar uygulamamaktadırlar. Bununla birlikte yaptırımı ne olursa olsun bu durum gençler tarafından aşılması zor bir yasak, olarak görülmektedir. Buna rağmen yapılan evlilikler ise, ayakta durmakta zorlanmakta ve bazen aileler tarafından yapılan baskılar evliliklerin bozulmasına neden olmaktadır.

Söylemler Bölümünde, köylülerle yapılan görüşmelere bakıldığında, alanda yaşayan Aleviler toplum tarafından yanlış tanınmaktan ve devlet tarafından yok sayılmaktan şikayetçi, Sünniler bu konuda kendileri açısından devletle bir sorun olmadığını belirtmektedirler. Alanda yaşayan Sünniler'e göre Aleviler ve Sünniler arasında geçmişte zaman zaman çatışmalar olmuştur, fakat giderek ayrılıklar ortadan kalkmıştır. Her iki taraf da aralarında gelenek ve yaşayış bakımından benzerlik olduğunu fakat inanç ve anlayış bakımından farklılıklar olabileceğini ifade etmektedirler. Özellikle bazı görüşmeciler inanç farklılıklarının doğal olduğunu, Aleviler'in ya da Sünniler'in dahi kendi aralarında inanç farklılıkları olabileceğini, hatta aynı ev içerisinde dahi farklılık olabileceğini ifade etmektedirler.

Görüşmelerden yola çıkarak, Aleviler ve Sünniler arasında benzerliklerin bilinmediği, farklılıkların ise özellikle vurgulandığını söyleyebiliriz. Zira her iki anlayış da söze benzerliklerini kabul etmekle başlayıp, "ama" diyerek inancın farklılığına işaret etmektedirler. Özellikle sürekli köyde yaşayan şehir hayatından uzak bireyler, zaman zaman birlikte olmalarına rağmen Aleviler hakkında bilgi sahibi olmadıklarını dile getirmektedirler. Alanda yaptığım görüşmeler arasında Aleviler hakkında "tanrı tanımaz", "din bilmez" açıklamasını yapan yalnızca bir aile ile karşılaştığım halde diğer görüşmeciler de Aleviler hakkında özellikle inanç farklılığı noktasına işaret etmişlerdir. Bu noktada denilebilir ki, Aleviler ve Sünniler farklılıklarını kabullenmiş görünmektedirler. Ancak benzerliklerin neler olduğu konusuna açıklık getirmekte zorlanmaktadırlar. Esasen her iki tarafın görüşmecilerine göre Aleviler ve Sünniler arasında benzerlik, düşünlerdeki uygulamalarda görülmektedir. Durum böyle iken her iki anlayış da ortak dine, tek bir Allah'a ve peygambere inanmak konusunda hem fikir olduklarının sık sık altını çizmektedirler.

Görüşmelerde Aleviler, kendilerini ifade ederken toplum tarafından 'öteki' olarak kabul edildiklerinin bilincinde olduklarını, bu sebeple başka insanlarla iletişim kurdukları ortamlarda kimliklerini gizlediklerini ifade etmektedirler. Ancak şehirde Alevi köylerin hangileri olduğu bilinmemektedir. İlk görüşmede "Nerelisin" sorusuna karşılık köy adı verildiğinde bireyin etnik kimliği anlaşılmaktadır. Bu durumda iletişimin devam etmemesinden korkan bir Alevi, nerelisin sorusuna alternatif cevap olarak "Manavım" dediğini aktarmıştır. Manav aslında bölgede Türkmen anlamına da gelmektedir.

Alanda yaşayan Sünniler eskiden köylerinin isminin K... olduğunu, bu adın şimdiki adı ile değişmesi üzerine bazı insanların kendilerini Alevi zannettiklerini dile getirmektedirler. Zira burada yaygın düşünce Türkmenler'in Alevi olduğudur. Bu noktada alanda yaşayan Sünniler arasında Sünnileştiklerine inananlar, geçmişlerinde Alevilik olduğunu düşünenler de vardır:

"Bizim köyümüzde Alevilik var. Köylü kabul etmez. Biz İran Horasan'dan gelmişiz.

.....

Büyüklerimizde Alevi kökenli olduğumuzu söylerler. Eskişehir'de bile ... deyince Aşiret köyü diyorlar. Pancar işine girdim. ...'lıyım deyince, Aşiret sanıyorlar." (Erkek, 46, Lise, Sünni Köyü).

Ancak Y.Ç. tüm köyün değil ama köyün kanaat önderlerinden M.Ç'nin kökeninde Alevilik olduğunu ileri sürer.

"Bizim köyü Alevi zannederler. Ben evlenirken kayınpederim kızına "kızım iyi düşündün mü dikkat et Alevi biriyle evleniyorsun' demiş. Fakat köye gelip camiye görmüş. Bu cami yüzyıllık bunlar Alevi olamazlar diye düşünmüş. Halbuki Alevi köylerinde bile cami var. Benim ağabeyimin eşi Alevi. Bizim köyde Ç....larda Alevi. Komşu köyler Alevi idi. Aleviler hakkında olumsuz şeyler duydum. Fakat Alevileri küçük yaşta beri tanıdığım için inanmadım. Eline, Beline, Diline diyen bir toplum kötü olamaz" (Erkek, 50, Üniversite, Sünni Köyü).

Bu noktada Alevilerle Sünniler arasında en derin ayrılıklardan birinin 'cami' olduğu görülmektedir. Ancak her cami bulunan köy Sünni değildir. Nitekim devletin bu konuya yaklaşımı Alevi köylerine cami yaparak "Sünnileştirme" politikası olmuştur ki, bu da Alevi-Sünni ayrılığını derinleştirmiştir.

Alanda yaşayan Aleviler'le yaptığım görüşmelerde Aleviler din dersinin zorunlu olmaktan çıkarılmasını ve din derslerinde Alevilik ile ilgili bilgi verilmesini istediklerini dile getirmişlerdir. Bu konu da yine Aleviler'in devlet/toplum tarafından tanınmayı istemelerinin bir göstergesidir. Böylece Alevilerle Sünniler arasında bilinmeyenenden kaynaklanan korkular azalmaya başlayacaktır. Peki iki anlayış arasındaki korku ve kuşku hangisi hangi iletişim yöntemi ile çözülecektir? Bireyler birbirlerine karşı duydukları kaygıları nasıl azaltabileceklerdir?

Sonuç ve Öneriler

Görüşmeler, bireylerin ilk karşılaştıklarında birbirlerine karşı kuşkuyla ve korkuyla yaklaştıklarını, ilişkinin ilerleyen safhalarında ise bireyler arasında bir yakınlaşmanın meydana geldiğini göstermektedir. Bu iletişim davranışı Belirsizliğin Azalması Teorisi ile açıklanabilir. Belirsizliğin Azalması Teorisi 1975 yılında Charles Berger ve Richard Calabrese tarafından oluşturulmuştur. Berger ve Calabrese'in bu teoriyi yapılandırılmakta amaçları, birbirini tanımayan insanlar arasında ilk iletişime geçilmesi ve belirsizliğin azaltılması için iletişimin nasıl kullanılacağını açıklamaktır. Berger and Calabrese birbirlerine yabancı insanların ilk karşılaştıklarında endişelendirildiklerini, öngörülerinin artmasıyla birlikte, iletişim deneyimlerinin dışında akla

uygun anlamı oluşturmak için çabaladıklarını ileri sürer (West & Turner, 2004:153).

Berger ve Calabrese iletişimin ve ilişkinin gelişmesinde belirsizliğin azalmasının yedi kavrama bağlı olduğunu ortaya koyarlar:

sözlü faaliyet (verbal output)

hoş bir ses tonu veya öğrenme eğilimi gibi sözsüz yakınlık (nonverbal warmth)

bilgi almak için çabalamak (questioning)

kendini açma (self-disclosure)

karşılıklı kendini açma (reciprocity of disclosure)

benzerlik (similarity)

ilgi ya da bağlantı (liking)

Bunların herbirinin birlikte çalışması iletişimde bulunan bireylerin kuşkularını azaltabilir (West & Turner, 2004:155).

Belirsizliğin Azalması Teorisine göre yabancıların bir araya geldiklerinde, temel kaygıları kendi kuşkularını azaltmak veya öngörülerini arttırmaktır. Kişilerarası iletişim süreçle oluşan bir gelişimdir. Çünkü kişilerarası iletişim belirsizliğin azalması teorisinin birincil yoludur. Bilgi insanlar tarafından paylaşılr ve zamanla değişir. Kişilerarası iletişim gelişimsel aşamalarla ilgili bir süreçtir. Berger and Calabrese'e göre, çoğu insan etkileşime, genellikle konuşmaya, giriş aşaması (entry phase) ile başlar ve sonra bireyler ikinci aşamaya geçerler. İkinci aşama kişisel aşama (personal phase) olarak adlandırılır ki insanlar kendiliğinden ve daha fazla kişisel olarak iletişim kurmaya başlarlar ve bireyler son aşamada ayrılmaya ya da devam etmeye karar verirler ki bu çıkış aşamasıdır (exit phase) (West & Turner, 2004:156). Bu üç aşama Alevi köyünden bir üniversite öğrencisinin (22, üniversite) staj yaptığı işyerinde tanıştığı Sünni (23, üniversite) arkadaşı ile arasında geçen konuşmaya özetlenerek uygulanabilir. Uygulamada Alevi görüşmeci "a" harfi ile Sünni arkadaş ise "s" harfi ile temsil edilmiştir:

s ve a ilk karşılaşmada birbirlerine kuşkuyla bakarlar. s'nin kuşkuları azaldığında, birinin diğerine duyduğu ilgi artar. Eğer s, Alevi köyün'nden arkadaş hakkında endişe duymaya devam ediyor olsaydı, a kişisine ilgi duymayacak ve onunla görüşmek istemeyecekti. Çünkü s'nin arkadaşı a ile aynı köydendi. Bu kişisel bilgi onların görüşmeleri için bir bağlantı yarattı. Böylece Belirsizliğin Azalması Teorisi, kuşkunun yükselmesi aşamasında ilginin azalacağını, kuşkunun azalması durumunda ise ilginin artacağını ileri sürer. Bu kurala dayanarak Berger ve Calabrese bir dizi kuram veya kuramsal ifade önerir. İki önermenin eşlenmesiyle teori gerçekleşir (West & Turner, 2004:160). Bu süreç iki görüşmeci arasında şu mantıksal önermeyi doğurur: Eğer $b=a_2$ (b'nin Alevi arkadaşı) ve $a_2=a$ ise $b=a$ 'dır. Örnekteki sözlü iletişimde, bireyler yüzyüze iletişime geçmiş, doğrudan soru sorarak karşılıklı kişisel bilgilerini açığa vermişlerdir.

Sözlü iletişimler değerlendirildiğinde kuşkuların giriş aşaması, kişisel aşama ve çıkış aşamalarına doğru azaldığı görülebilir. Sözlü iletişimin artması kuşkunun azalması için ön koşuldur. Sözsüz iletişimde kaygının azalması için yakınlaşma, etkileycilik, açıklayıcılık olmalıdır. Eğer kişi kaygılıysa bilgiyi arama davranışı azalır. Bununla birlikte öteki hakkında ki bilgi doğru olmalıdır. Bireyin öteki hakkında edindiği olumsuz bilgi karşı karşıya kalma sırasında problem çıkarabilir. İletişim karşılıklıdır. Eğer birey gruplamaya tabi tuttuğu bireyin kişisel detayları hakkında yetersiz bilgi sahibiyse, aynı gruplamaya tabi diğer birey hakkında da benzer şeyler düşünür.

İnsanlar bir diğerinin davranışı hakkında beklentiye sahiptir. Bireyin beklentisinin aksine bir davranış olduğunda, bireyin beklentisi karşılanmamış (expectations violations theory) olur. Bununla birlikte iki görüşmeci arasında beklenti olumlu bir şekilde de bozulabilir. Alevi köyünde yapılan görüşmelerden birinde ifade edildiği gibi kimliklerini dışa vurmaları üzerine kendilerine yöneltilen "Ama sen Alevi olamazsın, sen çok iyisin" sözü, Aleviler hakkında oluşmuş önyargıları ortaya koyması açısından önemlidir. Burada Aleviler hakkında önyargılara sahip olan bireyin bu yargıları bozulmuştur. Diğer bir önemli nokta ise bu dialog üzerine iletişimin sona ermeyip, devam etmesidir.

"Bizim hanım hastanede kızkardeşine refakatçi kaldı. Herkese yardım ediyor. Biz yardım etmeyi severiz. Alevilik üzerine tartışıyorlar birgün. Ben de Aleviyim demiş. Sen Alevi olamazsın demişler. Neden demiş. Sen çok iyisin demişler. Tanımadıkları için ön yargıları var" (Erkek, 53, Lise, Alevi Köyü). "İzmir'de çalışıyordum. Birgün birlikte çalıştığımız, iyi anlaştığımız bir arkadaşımız Aleviler'le ilgili hakaretlerde bulundu. Alevi olduğumu söyleyince kıpkırmızı oldu. Sen Alevi olamazsın dedi. Sen çok iyisin, dürüstün dedi. Hayatında hiç Alevi görmemiş ki, ne duyduysa inanmış. Böylesi çok. Ama belki de birinden kötülük gördü. Ama hepsi aynı değil ki. Sonra özü diledi benden" (Erkek, 36, İlkokul, Alevi Köyü).

Kişiler arasında ki kaygı ilişki boyunca devam edebilir. Aleviler ve Sünniler doğrudan iletişime geçerek ve yüz yüze etkileşimde bulunarak kaygılarını azaltabilirler.

İletişimde konuşma eylemi, kendini açıklamayı, doğrudan soru sormayı ve bilgi edinme yollarını aramayı içermelidir. Böylece ilişki ilk karşılaşmanın ötesine geçebilir (West & Turner, 2004:162).

Belirsizliğin Azalması Teorisi bireylerin birbirlerini tanıdıklarında birbirlerine karşı kaygılarının azalmaya başladığını ileri sürer. Alanda yaşayan Aleviler ve Sünniler kültürel benzerliklere sahip iki farklı dini anlayıştır. Alanda bulunduğum sırada görüştüğüm pekçok Alevi ve Sünni kendilerine aralarında benzerlik olup olmadığını sormadan kendiliğinden buna ilişkin düşüncelerini dile getirmişlerdir.

"Gelenekler de aşağı yukarı aynı. Bir fark yok. Onlar camiye gitmez. Oruç tutmaz. Bizim Ramazan'ı tutmazlar. Muharrem tutarlar" (Erkek, 49, İlkokul, Sünni Köyü).

"Düğünler, cenazeler benzer. İnançımız benzemiyor. Onlarda sela yok. Onların duaları bizden fazladır. Aşiretlerin bilimleri (din hakkında) bizden çok. Onlarda Müslüman. Ama huylarımız ayrı. Biz tam Ramazan tutarız. Hepimiz doğuştan aynıyız, ölümden de" (Kadın, 56, Okuryazar, Sünni Köyü).

"Tanıdığım Aleviler iyiler. İnanç, ibadet hakkında bilgim yok. Onlarda Müslüman. Bence benzerlik çok yok. Düğünlerimiz benziyor. Ama onlar hep halay çekiyor" (Erkek, 23, Üniversite, Sünni Köyü).

"Ortak noktamız oruç. Onlar Muharrem'de tutar biz Ramazan'da. Sonuçta aynı Allah'a inanıyoruz. Düğünlerimiz aynı, onlarda yemek veriyor. Biz onlar gibi sadece halay çekmeyiz. Başka oyunlarda oynarız" (Erkek, 40, Üniversite, Sünni Köyü).

"Bizim köyün etrafındaki köylerin hepsi Alevi. Geleneklerimiz birbirine çok yakın. Aleviler'in arasına girince burada ne olur ne olmaz diye bir korku olmuyor. Ben ayrıcalık görmüyorum. Onlarda yapmıyor. Alevi Sünni çatışması yok. Bazı insanlar bunu çıkar amaçlı kullanıyor. Gelip Eskişehir'e sorsunlar. Alevi de var, Sünni de. Ben bu yaşama kadar çatışma görmedim. Politikacılar sandalye kavgası yaparlar. Bizi de alet etmeye çalışıyorlar. Burada kimse kimsese sormaz. Alevi müziklerini dinlerim. Arif Sağ'ı dinlerim. Alevi müzikleri manalı. Her sözünde bir mana vardır. Biz beraber oturup kalkıyoruz, yemek yiyoruz" (Erkek, 50, Üniversite, Sünni Köyü).

"Yaşam tarzında Sünnilerle benzerlik vardır. Yüzyıllardır aynı toplumda yaşıyoruz. Birbirimize karışmışız. Mesela ....'lılarla aramızda çok benzerlik var" (Erkek, 32, Yüksekokul, Alevi Köyü).

"Alevi ile Sünni arasında çatışma olmamalı. Fakat bilgisizlikten kaynaklanıyor. Alevi toplumunda ailede Alevi Sünni ayrımı diye eğitim olmaz. Okulda başlıyor ayrım. Türkmenler arasında benzerlik var. Bizim köyümüzün gelenekleri ...'a, ...'a benzer. Geleneklerimiz aynı, yaşam tarzı aynı. Yalnız inançta farklılık var" (Erkek, 53, Lise, Alevi Köyü).

"Bizim de her insan gibi terbiyemiz var. Dini bilgi verilsin. Herkes öğrensün düşüncelerimizi, yaşam tarzımızı. Alevi kanalları Alevilerin nasıl yaşadığını göz önüne seriyor. Bizim de herkes gibi Allah'a inandığımızı görüyorlar. Allah'a inanıyoruz. Peygambere inanıyoruz. Kitabımız Kur'an. Bunlar Sünnilerle benzer" (Erkek, 36, İlkokul, Alevi Köyü).

"Aleviler'le Sünniler arasında benzerlik var. Geleneklerde de benzerlik var. Oyunlarda düğünlerde..." (Erkek, 23, Üniversite, Alevi Köyü).

"Aynı toplumda yaşıyoruz tabii ki aramızda benzerlikler var. Yaşam şekli, gelenekler... Ama iki Alevi köyünde bile farklılık var. Ama inançta benzerlik

olduğunu düşünmüyorum. Tabi ki aynı peygambere aynı Allah'a inanıyoruz. Ama onlar Ehlibeyt'e bizim gibi bakmıyorlar. En büyük fark bu" (Erkek, 24, Yükseköğretim, Alevi Köyü).

"İnanç farkını bir yana bırakırsak aynı etnik kökenden geldiği için yaşam biçimi aynı" (Kadın, 19, Üniversite, Alevi Köyü).

Belirsizliğin Azalması Teorisine göre benzerlikler bireyler arasında ki kaygıları azaltırken, farklılıklar kaygıyı artırır. Görüşme yaptığım alanda yaşayan Aleviler ve Sünniler aralarında benzerlikler bulunduğunu düşünmektedirler. Onlar benzerliklerini inançtan ziyade Türkmen Kültürü içinde görmektedirler. Bir arada bulunabilecekleri ortamlar belirtildiği üzere mevcut olmasına rağmen, birbirlerini tanımalarına engel olan önyargıları kıramamışlardır. Bununla birlikte söylemlerde görülen kimi olumlu düşünceler, karşılarında bulunan insanları tanımakla oluşmuştur. Ötekini tanımmanın korku ve kaygıyı azalttığı görülmüştür. Bu noktada alanda yaşayan Aleviler ve Sünniler arasında saptanan kültürel benzerlikler karşılıklı kaygıların azalmasını sağlayabilir ve topluma örnek olabilir. Bu nedenle her iki anlayış da geçmişte yaşananları bir kenara bırakarak karşısındakini tanımak için zaman ayırmalıdır.

Aleviler ve Sünniler ortak din, dil, yurttaşlık, tarih birliği, ekonomik menfaatler, gelenek-görenek ve adetler, günlük hayat etrafında sosyal bütünleşme, birliktelik sağlayabilir ve birbirlerini farklılıklarıyla da benimseyebilirler. Benimsemek, ne bireyin kendi içine kapatılması ne de ötekine karşı kendini kapatması demek değildir. Ötekini benimsemek, kamusal alanın herkese hatta ve özellikle de, birbirine yabancı olan ve birbirine karşı yabancı kalmak isteyenlere açık olması demektir. Bireyler birbirleriyle ve kendilerinin dışında ki bireylerle yani diğerleriyle eşit olarak var olma hakkına sahip olmalıdırlar.

Alanda yaşayan Aleviler ve Sünniler arasında ön yargı, korku ve kaygıların yaş, cinsiyet, eğitim, kültür, ekonomi ve ideolojik özellikler etkili olmaksızın var olduğu görülmektedir. Birbirinden farklı gruplar kendi içlerinde ortak değerler etrafında birlik oluşturmakta ve kendileri dışındaki gruplar hakkında kalıplaşmış yargılara sahip olmaktadır. Grup üyeleri gruptan dışlanma korkusuyla grubun söylemi dışına çıkamamaktadır. Grubun varlığını sürdürmesi için grup söylemini korumak gerektiğine inanılmaktadır. Grup söylemini oluşturan kanallar ise devlet tarafından ideolojik olarak yönlendirilen medya, eğitim, din gibi kurumlardır. Baskın gruplar diğer grupların sessizleşmesine neden olmaktadır. Bu noktada yüzyüze iletişime geçen bireylerin kaygıları, korkuları azalmakta, beklentileri olumlu yönde değişmektedir. Ancak baskın söylem değişmedikçe kalıplaşmış, yaygın ve olumsuz düşünceler de paylaşılmaya devam edecektir. Cumhuriyet'in Osmanlı'dan devraldığı, geçmişten gelen ve trajedilerle yoğrulmuş olan bellek de iletişim sürecini zorlaştırmaktadır. Bu noktada hafızaların trajediler yok sayılmadan kabul edilerek, yenilerinin olmaması için tazelenmesi gerekmektedir.

Altı çizilmelidir ki, her dinsel/mezhepsel yaşayış, kendisinden farklı herhangi bir dinle ya da mezheple dahi benzerlikler üzerinden anlamlı bir ilişkiler ağı kurabilirken, Anadolu'da yaşayan Aleviler'in ve Sünniler'in birbirlerinden tamamen farklı olduğuna dayalı söylemler tartışılmaya muhtaçtır. Elbette farklılıklar mevcuttur. Ancak Aleviler ve Sünniler arasında kurulan benzerliklerin yalnız Allah'ın birliğine, peygamber inancına ve Hz. Ali sevgisine dayandırılması oldukça eksik bir saptamadır. Bu noktada Aleviler'in ve Sünniler'in kültürel yaşamında yer alan benzerlikleri ve ortak söylemleri ortaya koyulmalı ve bu benzerlikler toplumsal yaşamı düzenlemekte ve bütünleşmeyi sağlamakta önemli bir araç haline gelmelidir.

KAYNAKÇA

West, T.TURNER, Lynn H. Introducing Communication Theory Analysis and Application,; Mc.Graw-Hill., Newyork, 2004.

KAYNAK KİŞİLER

Eskişehir, Erkek, 53, Lise, Çiftçi, Alevi Köyü, Köyde yaşıyor.

Eskişehir, Erkek, 23, Üniversite, Öğrenci, Alevi Köyü, Şehirde yaşıyor.

Eskişehir, Kadın, 23, Üniversite, Çalışmıyor, Sünni, Şehirde yaşıyor.

Eskişehir, Erkek, 36, İlkokul, Çiftçi, Alevi Köyü, Köyde yaşıyor.

Eskişehir, Kadın, 58, Okuryazar, Ev Hanımı, Alevi Köyü, Köyde yaşıyor.

Eskişehir Erkek, 75, İlkokul, Emekli Çiftçi, Alevi Köyü, Köyde yaşıyor.

Eskişehir, Erkek, 24, Yüksekokul, Teknisyen, Alevi Köyü, Şehirde yaşıyor.

Eskişehir, Erkek, 45, Üniversite, Teknisyen, Sünni Köyü, Şehirde yaşıyor.

Eskişehir, Kadın, 22, Üniversite, Çalışmıyor, Alevi Köyü, Şehirde yaşıyor.

Eskişehir, Kadın, 73, Okuryazar, Ev Hanımı, Sünni Köyü, Köyde yaşıyor.

Eskişehir, Kadın, 56, Okuryazar, Ev Hanımı, Sünni Köyü, Köyde yaşıyor.

Eskişehir, Erkek, 32, Yüksekokul, Çalışmıyor, Alevi Köyü, Köyde yaşıyor.

Eskişehir, Kadın, 42, İlkokul, Ev Hanımı, Alevi Köyü, Köyde yaşıyor.

Eskişehir, Kadın, 64, Okuryazar, Ev Hanımı, Alevi Köyü, Köyde yaşıyor.

Eskişehir, Erkek, 23, Üniversite, Öğrenci, Sünni Köyü, Köyde yaşıyor.

Eskişehir, Erkek, 49, İlkokul, Serbest, Sünni Köyü, Köyde yaşıyor.

Eskişehir, Erkek, 40, İlkokul, İşçi, Sünni Köyü, Köyde yaşıyor.

Eskişehir, Erkek, 50, Üniversite, Veteriner, Sünni Köyü, Şehirde yaşıyor.

Eskişehir, Erkek, 68, Yüksekokul, Emekli, Sünni Köyü, Köyde yaşıyor.

Eskişehir, Kadın, 19, Üniversite, Öğrenci, Alevi Köyü, Şehirde yaşıyor.

Eskişehir, Kadın, 29, Lise, Ev Hanımı, Alevi Köyü, Köyde yaşıyor.

Eskişehir, Erkek, 46, Lise, Serbest, Sünni Köyü, Şehirde ve köyde yaşıyor.

Yeditepe Üniversitesi Antropoloji Bölümü Doktora Öğrencisi

Bu çalışma Eskişehir'de yer alan Türkmen-Alevi ve Türkmen-Sünni köylerinde 2008 yılının temmuz, ağustos ve eylül ayları boyunca yaptığım alan araştırmasının özetidir. Söz konusu Alevi ve Sünni köyü Eskişehir'de yer almakta ve şehir merkezine bağlı bulunmaktadır. Ancak şehir merkezine yakın bulunması nedeniyle bazı köylüler sık sık şehre gidip gelmekte, bazıları ise köyde oturup şehirde çalışmaktadır. Alanda yaşayanlarla derinlemesine mülakatlar yapılmış, görüşmeler sırasında ses kayıt cihazı ve fotoğraf makinası kullanılmıştır. Araştırma kapsamına 51 görüşmeci ile yapılan derinlemesine mülakatlar alınmıştır. Bu özet çalışmada bu mülakatlardan bir kısmı kullanılmıştır.

Bölgede Türkmen adı zaman zaman Alevi adının yerine kullanılmaktadır. Bunun dışında Aleviler'e aşiret de denilmektedir. Nitekim Sünni köyünde çalıştığım sırada 'Başka hangi köyde çalışıyorsun?' sorusu üzerine Alevi köyünün adını verdiğimde 'Onlar aşirettir' cevabını aldım.